

POSTANOWIENIE

Dnia 3 czerwca 2015 roku

Sąd Rejonowy w Przasnyszu I Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: SSR Anna Andrzejewska

Protokolant: Małgorzata Szczypińska

po rozpoznaniu w dniu 20 maja 2015 roku w Przasnyszu na rozprawie

sprawy z wniosku A. D. (1)

z udziałem H. S., P. W., M. W., E. C., K. M., Z. M.

o dział spadku po J. W.

postanawia:

I. Ustalić, że w skład spadku po J. W. zmarłym 25 marca 2011 roku w O. ostatnio tamże zamieszkałym wchodzi gospodarstwo rolne położone w miejscowości O., powiat (...), województwo (...) o łącznej wartości 421.093,00 złotych (czteryście dwadzieścia jeden tysięcy dziewięćdziesiąt trzy złote 00/100) obejmujące nieruchomość dla której w Sądzie Rejonowym w Przasnyszu prowadzona jest księga wieczysta KW nr (...) na którą składają się działki:

- 1) działka rolna zabudowana oznaczona numerem geodezyjnym (...) o powierzchni 5.2200 ha o wartości 316.955,00 złotych;
- 2) działka rolna niezabudowana oznaczona numerem geodezyjnym (...) o powierzchni 1.9300 ha o wartości 104.138,00 złotych.

II. Dokonać działu spadku po J. W. w ten sposób, że:

- 1) przyznać uczestnikowi Z. M. na wyłączną własność w całości nieruchomość opisaną szczegółowo w punkcie I podpunkt 2) niniejszego postanowienia;
- 2) przyznać wnioskodawcy A. D. (1) i uczestnikom H. S., P. W., M. W., E. C. na wyłączną własność na zasadzie współwłasności nieruchomość opisaną szczegółowo w punkcie I podpunkt 1) niniejszego postanowienia z udziałami we współwłasności wynoszącymi:
  - a) H. S., P. W. – po 3/9 części każde z nich;
  - b) A. D. (1), M. W., E. C. – po 1/9 części każde z nich.

III. Tytułem dopłaty zasądzić na rzecz Z. M. od:

- a) H. S. – kwotę 445,08 złotych,
- b) P. W. – kwotę 445,08 złotych,
- c) A. D. (1) – kwotę 148,36 złotych,
- d) M. W. – kwotę 148,36 złotych,

e) E. C. – kwotę 148,36 złotych

- płatne w terminie dwutygodniowym od dnia uprawomocnienia się postanowienia z odsetkami ustawowymi na wypadek uchybienia terminowi zapłaty.

IV. Zasądzić od uczestniczki K. M. tytułem rozliczenia z tytułu pobranych pożytków z przedmiotu należącego do spadku:

a) na rzecz uczestniczki H. S. – kwotę 5.000 złotych,

b) na rzecz uczestnika P. W. – kwotę 5.000 złotych,

c) na rzecz wnioskodawczynie A. D. (1) – kwotę 1.666,67 złotych,

d) na rzecz uczestnika M. W. – kwotę 1.666,67 złotych,

e) na rzecz uczestniczki E. C. – kwotę 1.666,67 złotych

- płatne w terminie dwutygodniowym od dnia uprawomocnienia się postanowienia z odsetkami ustawowymi na wypadek uchybienia terminowi zapłaty.

V. Zasądzić na rzecz uczestniczki K. M. tytułem rozliczenia poczynionych wydatków na spadek:

a) od uczestniczki H. S. – kwotę 525 złotych,

b) od uczestnika P. W. – kwotę 525 złotych,

c) od wnioskodawczynie A. D. (1) – kwotę 175 złotych,

d) od uczestnika M. W. – kwotę 175 złotych,

e) od uczestniczki E. C. – kwotę 175 złotych

- płatne w terminie dwutygodniowym od dnia uprawomocnienia się postanowienia z odsetkami ustawowymi na wypadek uchybienia terminowi zapłaty.

VI. Zasądzić na rzecz uczestniczki K. M. tytułem rozliczenia spłaconych długów spadkowych:

a) od uczestniczki H. S. – kwotę 1.750 złotych,

b) od uczestnika P. W. – kwotę 1.750 złotych,

c) od wnioskodawczynie A. D. (1) – kwotę 583,33 złotych,

d) od uczestnika M. W. – kwotę 583,33 złotych,

e) od uczestniczki E. C. – kwotę 583,33 złotych

- płatne w terminie dwutygodniowym od dnia uprawomocnienia się postanowienia z odsetkami ustawowymi na wypadek uchybienia terminowi zapłaty

VII. Oddalić wniosek wnioskodawczynie o zasądzenie od uczestników kosztów postępowania.

VIII. Oddalić wniosek pełnomocnika uczestników K. M. i Z. M. o rozliczenie kosztów postępowania stosownie do udziałów i wzajemne zniesienie kosztów pełnomocnictwa.

IX. Nakazać pobrać na rzecz Skarbu Państwa (kasa Sądu Rejonowego w Przasnyszu) tytułem zwrotu tymczasowo poniesionych przez Skarb Państwa kosztów sądowych:

- a) od uczestniczki H. S. – kwotę 53,15 złotych,
- b) od uczestnika P. W. – kwotę 53,15 złotych,
- c) od uczestniczki K. M. – kwotę 53,15 złotych,
- d) od wnioskodawczynie A. D. (1) – kwotę 17,72 złotych,
- e) od uczestnika M. W. – kwotę 17,72 złotych,
- f) od uczestniczki E. C. – kwotę 17,72 złotych.

X. Stwierdzić, że zainteresowani w pozostałym zakresie ponoszą koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie.

Sygn. akt I Ns 735/13

UZASADNIENIE

W dniu 29 listopada 2013 roku wnioskodawczynie A. D. (1) wniosła o dokonanie działu spadku po J. W. zmarłym 25 marca 2011 roku. Podała, że w skład majątku spadkowego wchodzi gospodarstwo rolne położone w miejscowości O. w skład którego wchodzi grunty składające się z działki rolnej zabudowanej oznaczonej numerem geodezyjnym (...) o powierzchni 5.2200 ha i działki rolnej niezabudowanej oznaczonej numerem geodezyjnym (...) o powierzchni 1.9300 ha, dla których w Sądzie Rejonowym w Przasnyszu prowadzona jest księga wieczysta KW nr (...) o wartości 206.450 złotych, a także ruchomości w postaci ciągnika o wartości 12.000 złotych i przyczepy o wartości 7.000 złotych. Wniosła o dokonanie działu spadku przez podział fizyczny spadkowego gospodarstwa rolnego w ten sposób, by wnioskodawczynie i uczestnikom H. S., P. W., M. W., E. C. przyznać na współwłasność w odpowiednich częściach opisaną wyżej działkę o numerze geodezyjnym (...), zaś uczestniczce K. M. działkę o numerze (...) oraz ruchomości (k. 2-2v). Na wypadek, gdyby podział fizyczny gospodarstwa rolnego okazał się niemożliwy – wniosła o przyznanie całego gospodarstwa uczestniczce H. S., która w tej chwili użytkuje część tego gospodarstwa o pow. około 2 ha (k. 41). Jednocześnie wniosła o uwzględnienie w rozliczeniach kwoty 20.000 złotych otrzymanej przez K. M. z tytułu sprzedaży pięciu krów oraz o zasądzenie od uczestników na rzecz wnioskodawczynie kosztów postępowania według norm przepisanych (k. 2v).

W uzasadnieniu podała, że na podstawie postanowienia Sądu Rejonowego w Przasnyszu z dnia 30 września 2011 roku w sprawie I Ns 240/11 spadkobiercami ustawowymi J. W. są: K. M. w 3/12 części, H. S. w 3/12 części, P. W. w 3/12 części, A. D. (1) w 1/12 części, M. W. w 1/12 części, E. C. w 1/12 części. Dodała, że krowy - rozliczenia równowartości których się domaga - sprzedane zostały bez wiedzy i zgody pozostałych spadkobierców, a zatem kwota ta powinna zmniejszyć ewentualną spłatę na rzecz K. M. lub zostać w odpowiednich częściach zasądzona na rzecz pozostałych spadkobierców. Wskazała, że zaproponowany podział gospodarstwa rolnego odpowiada aktualnemu stanowi posiadania.

Po uzyskaniu wiedzy o przekazaniu przez uczestniczkę K. M. przysługującego jej udziału w prawie własności nieruchomości spadkowej na rzecz syna Z. M. mocą umowy darowizny z dnia 11 kwietnia 2014 roku – wnioskodawczynie zmodyfikowała swoje dotychczasowe stanowisko co do sposobu działu spadku w ten sposób, że wniosła o przyznanie całego spadkowego gospodarstwa rolnego na wyłączną własność uczestniczce H. S. z jednoczesnym zasądzeniem na rzecz wnioskodawczynie i pozostałych uczestników stosownych spłat płatnych w terminie 3 miesięcy od daty uprawomocnienia się orzeczenia (k. 61, 100). Wniosła także o ustalenie, że rozporządzenie udziałem w przedmiocie należącym do spadku objętym umową darowizny z dnia 11 kwietnia 2014 roku (Rep. A nr (...)) jest – na podstawie art. 1036 kc – bezskuteczne w stosunku do wnioskodawczynie i uczestników H. S.,

P. W., M. W., E. C., gdyż nastąpiło bez zgody pozostałych współspadkobierców. Podkreślała, że nie zgadza się na przyznanie gospodarstwa rolnego w całości na rzecz Z. M.. Wnioskowała, że Z. M. wstąpił w sytuację prawną zbywcy udziału w gospodarstwie - K. M., która nie prowadzi gospodarstwa rolnego. Dodała, że uczestniczka H. S. daje lepszą gwarancję należytego prowadzenia gospodarstwa rolnego niż K. M., ponieważ aktualnie zajmuje się prowadzeniem przedmiotowego gospodarstwa w części (około 2 ha), a wcześniej prowadziła inne gospodarstwo rolne, zaś K. M. nie prowadziła i nie prowadzi gospodarstwa rolnego, a nadto na stałe zamieszkuje w G. (k. 61-62).

Co do ruchomości wymienionych we wniosku ostatecznie przyznała, że nie stanowią one składników majątku spadkowego, ale są własnością Z. M. (k. 106, 195).

Ostatecznie wnioskodawczyni wniosła o dokonanie działu spadku w sposób pierwotnie przez nią przedstawiony we wniosku, tj. o przyznanie dz. (...) na współwłasność wnioskodawczyni (1/9) i uczestnikom H. S. (1/3), P. W. (1/3), M. W. (1/3), E. C. (1/9) w odpowiednich częściach odpowiadających ich udziałom, zaś dz. (...) Z. M.. Gdyby natomiast Sąd uznał, że podział gospodarstwa rolnego na dwie działki nie byłby możliwy – wniosła o przyznanie całego gospodarstwa rolnego – według uznania sądu – albo A. D. (1), albo H. S., albo P., W., albo M. W., albo E. C. z obowiązkiem odpowiednich spłat i dopłat. Na rozprawie w dniu 16 kwietnia 2015 roku przyłączyła się do wniosku K. M. o rozliczenie kwoty 7.000 złotych tytułem poniesionych przez nią kosztów pomnika i kwoty 2.100 złotych tytułem poniesionych przez nią kosztów ubezpieczenia.

Uczestniczka H. S. przyłączyła się do wniosku na warunkach pierwotnie podanych przez wnioskodawczynię, następnie wniosła o przyznanie jej na wyłączną własność całego spadkowego gospodarstwa rolnego z należnymi spłatami w terminie 6 miesięcy (połowy roku) płatne nawet jednorazowo, a potem o przyznanie dz. (...) uczestnikowi Z. M., a dz. (...) dla niej nawet w części, którą aktualnie użytkuje. Nie podważyła przy tym skuteczności rozporządzenia udziałem przez K. M. w przedmiocie należącym do spadku objętym umową darowizny z dnia 11 kwietnia 2014 roku (Rep. A nr (...)) na rzecz jej syna Z. M. (k. 104). Co do ruchomości wymienionych we wniosku przyznała, że nie stanowią one składników majątku spadkowego, ale są własnością Z. M. (k. 106). Nie wniosła zastrzeżeń co do żądania K. M. o rozliczenie kwoty 7.000 złotych tytułem poniesionych przez nią kosztów pomnika i kwoty 2.100 złotych tytułem poniesionych przez nią kosztów ubezpieczenia.

Ostatecznie wniosła o dokonanie działu spadku w ten sposób, by dz.(...) przyznać na współwłasność wnioskodawczyni (1/9) i uczestnikom H. S. (1/3), P. W. (1/3), M. W. (1/3), E. C. (1/9) w odpowiednich częściach odpowiadających ich udziałom, zaś dz. (...) Z. M.. Gdyby natomiast Sąd uznał, że podział gospodarstwa rolnego na dwie działki nie byłby możliwy – wniosła o przyznanie całego gospodarstwa rolnego – według uznania sądu – albo A. D. (1), albo H. S., albo P., W., albo M. W., albo E. C. z obowiązkiem odpowiednich spłat i dopłat. Na rozprawie w dniu 16 kwietnia 2015 roku przyłączyła się do wniosku K. M. o rozliczenie kwoty 7.000 złotych tytułem poniesionych przez nią kosztów pomnika i kwoty 2.100 złotych tytułem poniesionych przez nią kosztów ubezpieczenia.

Uczestnik P. W. przyłączył się do wniosku wnioskodawczyni, wniósł o dokonanie fizycznego podziału gospodarstwa rolnego i przyznanie mu na zasadzie współwłasności części tego gospodarstwa. Nie wyraził zgody na przyznanie całego gospodarstwa rolnego tylko jednej osobie. Nie wniósł zastrzeżeń co do żądania K. M. o rozliczenie kwoty 7.000 złotych tytułem poniesionych przez nią kosztów pomnika i kwoty 2.100 złotych tytułem poniesionych przez nią kosztów ubezpieczenia.

Ostatecznie wniósł o dokonanie działu spadku w ten sposób, by dz. (...) przyznać na współwłasność wnioskodawczyni (1/9) i uczestnikom H. S. (1/3), P. W. (1/3), M. W. (1/3), E. C. (1/9) w odpowiednich częściach odpowiadających ich udziałom, zaś dz. (...) Z. M. z zasądzeniem odpowiednich dopłat. Gdyby natomiast uznano, że podział gospodarstwa rolnego na dwie działki nie byłby możliwy – wniósł o przyznanie całego gospodarstwa rolnego – według uznania sądu – albo A. D. (1), albo H. S., albo P., W., albo M. W., albo E. C.. Przyłączył się do wniosku o rozliczenie kwoty 20.000 złotych otrzymanej przez K. M. z tytułu sprzedaży pięciu krów jak również o rozliczenie nakładów z tytułu ubezpieczenia gospodarstwa rolnego i wydatków na nagrobek.

Uczestnik M. W. przyłączył się do wniosku wnioskodawczynie, wniósł o dokonanie fizycznego podziału gospodarstwa rolnego i przyznanie mu na zasadzie współwłasności części tego gospodarstwa. Nie wyraził zgody na przyznanie całego gospodarstwa rolnego jednej osobie. Nie wniósł zastrzeżeń co do żądania K. M. o rozliczenie kwoty 7.000 złotych tytułem poniesionych przez nią kosztów pomnika i kwoty 2.100 złotych tytułem poniesionych przez nią kosztów ubezpieczenia.

Ostatecznie wniósł o dokonanie działu spadku w ten sposób, by dz. (...) przyznać na współwłasność wnioskodawczynie (1/9) i uczestnikom H. S. (1/3), P. W. (1/3), M. W. (1/3), E. C. (1/9) w odpowiednich częściach odpowiadających ich udziałom, zaś dz. (...) Z. M.. Gdyby natomiast Sąd uznał, że podział gospodarstwa rolnego na dwie działki nie byłby możliwy – wniósł o przyznanie całego gospodarstwa rolnego – według uznania sądu – albo A. D. (1), albo H. S., albo P., W., albo M. W., albo E. C. z obowiązkiem odpowiednich spłat i dopłat. Na rozprawie w dniu 16 kwietnia 2015 roku przyłączył się do wniosku K. M. o rozliczenie kwoty 7.000 złotych tytułem poniesionych przez nią kosztów pomnika i kwoty 2.100 złotych tytułem poniesionych przez nią kosztów ubezpieczenia.

Uczestniczka **E. C.** wniosła o dokonanie działu spadku w ten sposób, by dz. (...) przyznać na współwłasność wnioskodawczynie (1/9) i uczestnikom H. S. (1/3), P. W. (1/3), M. W. (1/3), E. C. (1/9) w odpowiednich częściach odpowiadających ich udziałom, zaś dz. (...) Z. M. wraz z należnymi dopłatami. W przypadku uznania, że podział gospodarstwa rolnego na dwie działki nie byłby możliwy – wniosła o przyznanie całego gospodarstwa rolnego – według uznania sądu – albo A. D. (1), albo H. S., albo P., W., albo M. W., albo E. C.. Przyłączyła się też do żądania K. M. o rozliczenie kwoty 7.000 złotych tytułem poniesionych przez nią kosztów pomnika i kwoty 2.100 złotych tytułem poniesionych przez nią kosztów ubezpieczenia, a także do wniosku wnioskodawczynie o rozliczenie kwoty 20.000 złotych otrzymanej przez uczestniczkę K. M. z tytułu sprzedaży pięciu krów.

Uczestniczka K. M. przyłączyła się do wniosku, przyznała, że sprzedała krowy za 20.000 złotych i taką cenę za nie uzyskała. Przyłączyła się do wniosku, by ta kwota została rozliczona w niniejszej sprawie. Zaprzeczyła jednak, by w skład spadku wchodziły ruchomości, tj. ciągnik i przyczepa, gdyż stanowią one własność jej syna Z. M.. Zakwestionowała jednocześnie możliwość podziału spadkowego gospodarstwa rolnego, gdyż skutkowałoby to zmniejszeniem jego wartości, a nadto z uwagi na inne ograniczenia z art. 211 kc i wynikające z treści art. 213 kc. Ostatecznie – po przekazaniu przysługującego jej udziału w prawie własności nieruchomości spadkowej na rzecz syna Z. M. mocą umowy darowizny z dnia 11 kwietnia 2014 roku – wniosła o przyznanie całego spadkowego gospodarstwa rolnego Z. M. z zasądzeniem na rzecz pozostałych spadkobierców spłat stosownie do wartości ich udziałów – w dwóch równych ratach rocznych. Wskazała, że Z. M. jest jedyną osobą, która posiada praktyczne przygotowanie do prowadzenia gospodarstwa rolnego, gdyż przez wiele lat pracował razem ze spadkodawcą w tym gospodarstwie, a spadkodawca zamierzał przekazać mu to gospodarstwo, lecz tego nie uczynił z powodu nagłej śmierci. Dodała, że rozporządzenie udziałem nawet bez zgody pozostałych współspadkobierców nie powoduje nieważności takiego rozporządzenia, a tylko ewentualną bezskuteczność, ale tylko wówczas, gdyby rozporządzenie naruszało uprawnienia przysługujące tym spadkobiercom na podstawie przepisów o dziale spadku. Ponadto uczestniczka wniosła również o rozliczenie kosztów pomnika dla spadkodawcy, które poniosła w kwocie 7.000 złotych i poniesionych przez nią kosztów ubezpieczenia budynku za okres od daty otwarcia spadku do chwili obecnej łącznie w kwocie 2.100 złotych.

Uczestnik Z. M. – nabywca udziału K. M. w przedmiotach spadkowych po J. W. w postaci nieruchomości rolnej składającej się z działek położonych w miejscowości O. oznaczonych numerami geodezyjnymi (...) o pow. 5.2200 ha i (...) o pow. 1.9300 ha – wniósł o przyznanie całego spadkowego gospodarstwa rolnego na jego rzecz z zasądzeniem na rzecz pozostałych spadkobierców spłat stosownie do wartości ich udziałów w terminie jednego roku – w dwóch równych ratach rocznych. Ostatecznie wskazał, że spłat mógłby dokonać w ciągu dwóch lat.

Sąd ustalił, co następuje:

J. W. zmarł w dniu 25 marca 2011 roku. Sąd Rejonowy w Przasnyszu I Wydział Cywilny postanowieniem z dnia 30 września 2011 roku w sprawie I Ns 240/11 stwierdził, że spadek po wyżej wymienionym, na podstawie ustawy nabyli:

rodzeństwo K. M. i H. S. po 1/4 części, bratanek P. W. w 1/4 części i oraz bratankowie A. D. (1), M. W. i E. C. po 1/12 części (k. 11). Postanowienie to uprawomocniło się w dniu 8 marca 2012 roku.

J. W. był właścicielem gospodarstwa rolnego położonego w położonego w miejscowości O., powiat (...), województwo (...) w skład którego wchodzi grunty składające się z działki rolnej zabudowanej oznaczonej numerem geodezyjnym (...) o powierzchni 5.2200 ha i działki rolnej niezabudowanej oznaczonej numerem geodezyjnym (...) o powierzchni 1.9300 ha, dla których w Sądzie Rejonowym w Przasnyszu prowadzona jest księga wieczysta KW nr (...). Aktualnie w wymienionej wyżej księdze wieczystej i w ewidencji gruntów jako współwłaściciele figurują spadkobiercy J. W. z udziałami stosownymi do treści opisanego wyżej postanowienia Sądu Rejonowego w Przasnyszu z dnia 30 września 2011 roku (k. 5-10).

Elementy przyczepy rolniczej nr podwozia (...) – jako złom stalowy - zostały sprzedane w dniu 18 października 1998 roku przez J. M. na rzecz Z. M. (k. 36).

W dniu 22 lipca 2003 roku J. W. darował Z. M. ciągnik marki U. (...) nr silnika (...) nr rejestracyjny (...) rok produkcji 1986 (k. 37).

W dniu 11 kwietnia 2014 roku uczestniczka K. M. umową darowizny darowała swojemu synowi Z. M. cały przysługując jej udział wynoszący 1/4 części w prawie własności zabudowanej nieruchomości rolnej położonej w miejscowości O. gmina P., powiat (...), województwo (...) stanowiącej działki oznaczone numerami geodezyjnymi (...) z obrębu (...) O. o łącznym obszarze 71500 m⁽²⁾, postanawiając, że przedmiot darowizny stanowił będzie składnik majątku osobistego obdarowanego (umowa darowizny – Rep. A nr (...) - k. 51- 54v).

Postanowieniem z dnia 30 kwietnia 2014 roku w sprawie I Ns 735/13 Sąd Rejonowy w Przasnyszu na podstawie art. 510 § 2 kpc wezwał do wzięcia udziału w sprawie w charakterze uczestnika postępowania Z. M. jako nabywcę udziału K. M. w przedmiotach spadkowych po J. W. w postaci nieruchomości rolnej składającej się z działek położonych w miejscowości O. oznaczonych numerami geodezyjnymi (...) o pow. 5.2200 ha i (...) o pow. 1.9300 ha (k. 60).

Z zaświadczenia wydanego z upoważnienia Wójta Gminy P. z dnia 7 października 2014 roku wynika, że działki (...) położone w miejscowości O. przeznaczone są w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego gminy P. pod uprawy rolne (k. 124).

Sąd zważył, co następuje:

Z chwilą stwierdzenia nabycia spadku na rzecz kilku spadkobierców powstaje między nimi wspólność praw i obowiązków spadkowych, która utrzymuje się do chwili dokonania działu spadku. Zgodnie z art. 1035 kc w sytuacji gdy spadek przypada kilku spadkobiercom do wspólności majątku spadkowego oraz do działu spadku stosuje się odpowiednio przepisy o współwłasności w częściach ułamkowych z zachowaniem przepisów tytułu VIII Kodeksu Cywilnego. Powstała w ten sposób wspólność masy majątkowej w postaci spadku nabytego przez kilka osób ma specyficzny charakter. Nie stanowi ona mianowicie współwłasności, której zniesienia można dokonać w trybie przewidzianym w art. 210 kc bądź art. 617 kpc. Do zniesienia tego typu współwłasności konieczne jest zastosowanie przepisów o dziale spadku, w szczególności art. 1035 i następane kc, art. 1070 i następane kc oraz art. 680 kpc (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 czerwca 1991 roku w sprawie III CRN 125/91 – Lex nr 9058). Z art. 1037 kc wynika, iż możliwe jest dokonanie działu spadku umowne na podstawie umowy między wszystkimi spadkobiercami bądź sądowe na żądanie któregośkolwiek ze spadkobierców.

Stosownie do art. 684 kpc skład i wartość spadku ulegającego podziałowi ustala sąd. Zgodnie z art. 924 kc otwarcie spadku następuje z chwilą śmierci spadkodawcy, zaś spadkobierca właśnie z tą chwilą nabywa spadek (art. 925 kc). Skład spadku określa się na chwilę otwarcia spadku, zaś następujące po niej działania skutkujące zmianą właścicieli przedmiotów spadkowych nie mają wpływu na skład spadku. W uchwale z dnia 27 września 1974 roku w sprawie III CZP 58/74 (OSNC 1975/6/90, Lex nr 1801) Sąd Najwyższy wyraził stanowisko, iż w dziale spadku na podstawie art. 1035 i nast. kc stan spadku ustala się według otwarcia spadku, jego zaś wartość - według cen z chwili dokonania działu.

W niniejszej sprawie poza sporem pozostawała kwestia dotycząca składników majątku spadkowego. Przedmiotem tym jest bowiem jedynie gospodarstwo rolne położone w miejscowości O. w skład którego wchodziły grunty składające się z działki rolnej zabudowanej oznaczonej numerem geodezyjnym (...) o powierzchni 5.2200 ha i działki rolnej niezabudowanej oznaczonej numerem geodezyjnym (...) o powierzchni 1.9300 ha, dla której to nieruchomości w Sądzie Rejonowym w Przasnyszu prowadzona jest księga wieczysta KW nr (...).

Bezsporne było również, że w toku postępowania uczestniczka K. M. rozporządziła swoim udziałem w opisanym wyżej przedmiocie należącym do spadku.

Stosownie do art. 622 kpc w zw. z art. 688 kpc pierwszeństwo ma dokonanie podziału w oparciu o zgodny wniosek co do sposobu działu spadku, jeżeli nie sprzeciwia się prawu, zasadom współżycia społecznego, ani też nie narusza w sposób rażąco interesu osób uprawnionych. Do tego sposobu dokonania działu spadku powinien nakłaniać współwłaścicieli Sąd w toku postępowania (art. 622 §1 kpc). W przypadku braku podstaw do zniesienia współwłasności na skutek zgodnego wniosku współspadkobierców wchodzi w grę zniesienie współwłasności przez podział w naturze na części odpowiadające wartości udziałom współwłaścicieli z uwzględnieniem wszelkich okoliczności zgodnie z interesem społeczno – gospodarczym. Różnice wartości wyrównuje się w tej sytuacji przez dopłaty pieniężne (art. 623 kpc w zw. z art. 688 kpc).

Strony nie były zgodne co do sposobu działu spadku. Wnioskodawczyni i uczestnicy H. D., P. W., M. W., E. C. wnosili o dokonanie fizycznego podziału gospodarstwa rolnego i przyznanie im na zasadzie współwłasności ze szczegółowo określonymi udziałami działki oznaczonej numerem geodezyjnym (...), zaś na wyłączną własność uczestnikowi Z. M. działki o numerze geodezyjnym (...), zaś uczestnicy K. M. i Z. M. twierdzili, że fizyczny podział gospodarstwa rolnego nie jest możliwy i wnosili o przyznanie go w całości jednej osobie ze wskazaniem na uczestnika Z. M..

Celem ustalenia, czy dopuszczalny i możliwy jest podział spadkowego gospodarstwa rolnego przy uwzględnieniu zasad prawidłowej gospodarki rolnej sąd dopuścił dowód z opinii biegłego z zakresu rolnictwa.

Biegły sądowy J. T. po dokonaniu oględzin nieruchomości, stwierdził, że żadna z osób uczestniczących w postępowaniu sądowym nie spełnia formalnych kryteriów do prowadzenia przedmiotowego gospodarstwa rolnego. Co prawda uczestniczka E. C. posiada wykształcenie zawodowe wystarczające do przejęcia gospodarstwa rolnego, to jednak zamieszkując na stałe w G., nie ma szans na prowadzenie tego gospodarstwa. W tej sytuacji biegły uznał, że przedmiotowe gospodarstwo rolne można podzielić w naturze w dowolny sposób, w tym proponowany przez wnioskodawczynię i innych uczestników postępowania. Biegły jednocześnie dokonał wyceny nieruchomości ustalając, że wartość działki (...) wynosi 316.955 złotych (w tym wartość gruntów rolnych 272.113 złotych, a wartość zabudowanego siedliska 44.842 złotych), zaś wartość działki (...) wynosi 104.138 złotych. Łączną wartość gospodarstwa rolnego biegły określił na 421.093 złotych (k. 125-136).

Strony nie wniosły zastrzeżeń do opinii biegłego, przy czym uczestnicy K. M. i Z. M. podtrzymali dotychczas proponowaną propozycję podziału, by całą nieruchomość (całe spadkowe gospodarstwo rolne) przyznać na wyłączną własność Z. M. ze spłatami odpowiadającymi wartości udziałów pozostałym współspadkobiercom w dwóch równych ratach rocznych. Natomiast wnioskodawczyni A. D. (1) i uczestnicy H. S., P. W., M. W., E. C. zgodnie wnieśli dokonanie fizycznego podziału spadkowego gospodarstwa rolnego i przyznanie im na zasadzie współwłasności działki (...) z udziałami wynoszącymi po 1/9 części dla wnioskodawczyni i uczestniczki E. C. oraz po 1/3 części dla H. S., P. W., M. W., zaś dz. (...) na wyłączną własność Z. M. - wraz z należnymi dopłatami. Strony były przy tym zgodne co do przyjęcia wartości gospodarstwa rolnego wskazanej przez biegłego sądowego J. T. w opinii sporządzonej na potrzeby niniejszej sprawy.

W tych okolicznościach Sąd przedstawioną przez biegłego pisemną opinię uznał za rzetelną, fachową oraz sporządzoną w oparciu o wiedzę i doświadczenie biegłego, w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa. Wprawdzie wycena wykraczała poza zakres zlecenia Sądu, ale wartość rynkowa gospodarstwa podana przez biegłego została zaakceptowana i przyjęta przez strony postępowania, i jako zgodna – była wiążąca dla Sądu w niniejszej sprawie.

W związku z powyższym Sąd przyjął opinię jako podstawę ustaleń co dopuszczalności i możliwości podziału gospodarstwa rolnego, ale też i co do wartości gospodarstwa objętego wnioskiem w sprawie, w tym co do oceny, czy ewentualny podział gospodarstwa rolnego będzie skutkował obniżeniem wartości tego gospodarstwa.

Mając na uwadze powyższą opinię biegłego uznać należało, że podział fizyczny przedmiotowego gospodarstwa rolnego jest możliwy i dopuszczalny. Dział spadkowego gospodarstwa rolnego przez jego podział między spadkobierców nie jest bowiem sprzeczny z zasadami prawidłowej gospodarki rolnej (art. 1070 w zw. z art. 213 kc), co potwierdza opinia biegłego. Z opinii tej wynika też, że podział na dwie części zgodnie z aktualnie istniejącą w ewidencji gruntów numeracją działek nie będzie skutkował obniżeniem wartości którejkolwiek z tych działek po dokonaniu ich rozdzielenia. Biegły z zakresu rolnictwa i szacowania nieruchomościami wskazał wartość łączną gospodarstwa rolnego jako sumę wartości poszczególnych działek wchodzących w jego skład. Żaden z uczestników postępowania nie zakwestionował tych wartości, nie zakwestionował też stwierdzonej przez biegłego możliwości podziału tego gospodarstwa w zasadzie w każdy dowolny sposób.

Skoro wnioskodawczynie i uczestnicy zgodnie wnieśli o przyznanie im na zasadzie współwłasności działki o numerze geodezyjnym (...) o pow. 5.2200 ha położonej w miejscowości O., to sąd orzekł zgodnie z ich żądaniem uznając, że za takim podziałem przemawia interes społeczno – gospodarczy. Działkę numer (...) w części obejmującej obszar około 2 ha obrabia aktualnie uczestniczka H. S., która wniosła o przyznanie jej tej działki na zasadzie współwłasności z innymi wymienionymi wyżej uczestnikami i wnioskodawczynią. Uczestnik Z. M. nie gospodaruje na tej działce, nie pracuje na niej. Zainteresowani dokonali umownego podziału do użytkowania spadkowego gospodarstwa w ten sposób, że działką numer (...) zarządzają obecnie zainteresowani którzy zawnieśli o przyznanie im tej działki na zasadzie współwłasności. To oni zlecieli osobie trzeciej obrabianie pozostałej (poza osobiście obrabianą przez H. S.) części działki (...). Współspadkobiercy, którzy wnieśli o przyznanie im działki (...) na zasadzie współwłasności dają zatem gwarancję należytego prowadzenia działalności rolniczej na tej części spadkowego gospodarstwa rolnego (art. 1070 kc w zw. z art. 214 § 2 kc). Pomędzy zainteresowanymi A. D. (1), H. S., P. W., M. W. E. C. zaistniała zgoda co do tego, by działkę o numerze geodezyjnym (...) przyznać im na zasadzie współwłasności, a zatem w tym zakresie orzeczono na mocy art. 1044 kc odstępując od zasady zgodnie z którą podstawowym celem działu spadku jest doprowadzenie do całkowitej likwidacji istniejącej między spadkobiercami wspólności majątku spadkowego. Powyższe jest uzasadnione wobec braku zgodny wszystkich spadkobierców na przyznanie spadkowego gospodarstwa rolnego jednemu ze spadkobierców, a nadto mając na uwadze faktyczny podział do użytkowania i prowadzenia tego gospodarstwa polegający na jego faktycznym podziale na dwie części: część obejmującą działkę (...) i część obejmującą działkę (...), przy czym jedynie dz. (...) prowadzona jest przez Z. M. (nabywcę udziału K. M. w przedmiocie należącym po spadku), a dz. (...) przez pozostałych współspadkobierców (poza K. M.). Ponadto okoliczności sprawy przesądzają, że spadkobiercy ci będą w stanie harmonijnie wykonywać swe uprawnienia jako współwłaściciele zgodnie ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem działki numer (...).

Jednocześnie zasadne było przyznanie działki numer (...) na wyłączną własność Z. M., który prowadzi działalność rolniczą na tym gruncie, o co zgodnie wnosili wszyscy zainteresowani. Skoro uczestnicy K. M. i Z. M. wnosili o przyznanie na wyłączną własność Z. M. całego spadkowego gospodarstwa rolnego, to znaczy, że wnosili o przyznanie temu uczestnikowi także działki (...).

Wnioskodawczynie podniosła kwestię bezskuteczności umowy darowizny udziału w przedmiocie należącym do spadku dokonanej przez K. M. na rzecz Z. M. (art. 1036 kc).

Jak stanowi art. 1036 zdanie drugie kc rozporządzenie przez spadkobiercę udziałem w przedmiocie należącym do spadku, w razie braku zgody którejkolwiek z pozostałych spadkobierców, jest bezskuteczne o tyle, o ile naruszałoby uprawnienia przysługujące temu spadkobiercy, który zgłosił wniosek zawierający żądanie z art. 1036 kc. W przedmiocie sporów między spadkobiercami wynikłych z rozporządzenia udziałem w przedmiocie należącym do spadku sąd nie podejmuje działań z urzędu. Przyjęta przez ustawodawcę konstrukcja określonego w art. 1036 kc żądania sprawia, że ma ono charakter procesowy, jednak może być zgłoszone tylko w postępowaniu o dział spadku. Żądanie to oprócz tego, że powinno spełniać wymagania obligatoryjnej treści pozwu, to dodatkowo nie może się ono

ograniczać tylko do domagania się stwierdzenia bezskuteczności rozporządzenia udziałem w przedmiocie spadkowym, ale powinno wskazywać jakiego rodzaju uprawnienia spadkobiercy przysługujące mu na podstawie przepisów o dziale spadku zostały tą czynnością naruszone. Skutki prawne tego naruszenia muszą mieć przy tym charakter rzeczywisty i konkretny, a nie jedynie potencjalny, hipotetyczny.

Choć wnioskodawczyni zgłosiła zarzut bezskuteczności wobec niej umowy darowizny z 11 kwietnia 2014 roku, ostatecznie nie wносиła o przyznanie jej całości spadkowego gospodarstwa rolnego, ani działki (...) o pow. 1.9300 ha. Nie wykazała też jakie niekorzystne skutki wywołało w stosunku do niej rozporządzenie udziałem dokonane przez uczestniczkę K. M.. Zbycie 3/12 udziału w nieruchomości należącej do spadku przez K. M. na rzecz Z. M. w żaden sposób nie naruszyło jakichkolwiek uprawnień wnioskodawczyni na podstawie przepisów materialnoprawnych o dziale spadku, w tym uprawnienia do otrzymania na zasadzie współwłasności działki oznaczonej numerem geodezyjnym (...) przyznanej jej na tej zasadzie w postanowieniu działowym. Uznać zatem należy, że przedmiotowa umowa darowizny jest skuteczna wobec A. D. (1). Jedynie w przypadku orzeczenia o bezskuteczności rozporządzenia udziałem w przedmiocie należącym do spadku Sąd obowiązany jest określić w treści postanowienia przedmiotowy i podmiotowy zakres tej bezskuteczności, w przypadku wykluczenia sankcji określonej w art. 1036 kc – jak w niniejszej sprawie – nie zachodziła potrzeba wypowiedzania się w tym zakresie w postanowieniu (tak: uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 1 grudnia 2000 roku w sprawie VCKN 1298/00 – OSNC 2001/6/94, Biul.SN 2001/1/12, M.Prawn.2001/4/234, Lex nr 45012).

Uczestnik Z. M. jako uczestnik postępowania o dział spadku będący nabywcą udziału K. M. w przedmiocie spadkowym nie może jednak żądać przyznania mu wydzielonej części tego przedmiotu należącego do spadku, ani przyznania mu całego przedmiotu. Prawo otrzymania przedmiotów spadkowych przysługuje bowiem jedynie podmiotom wspólności majątku spadkowego, a więc spadkobiercom i nabywcom udziału lub części udziału w spadku. W tym względzie rola nabywcy udziału w przedmiocie spadkowym jest pasywna i może on co najwyżej wnosić o przyznanie tego przedmiotu bądź jego części temu spadkobiercy, od którego nabył on stosowny udział.

Analiza zapisów umowy darowizny z dnia 11.04.2014 roku (akt notarialny – rep. A nr (...)) wskazuje, że uczestniczka K. M. darowała synowi Z. M. jedynie udział w szczegółowo określonym przedmiocie spadkowym, tj. udział wynoszący 1/4 części w prawie własności nieruchomości na którą składają się działki (...) w miejscowości O. (k. 51-54v). Przedmiotem niniejszego postępowania był tylko dział spadku po J. W., nie zaś również zniesienie współwłasności. Tylko natomiast w przypadku połączenia działu spadku i zniesienia współwłasności w jednym postępowaniu możliwa jest pełna realizacja praw spadkobiercy i nabywcy udziału w przedmiocie należącym do spadku. Tylko w razie połączenia działu spadku ze zniesieniem współwłasności nabywca udziału w przedmiocie spadkowym może wnosić o przyznanie mu części tego przedmiotu albo całego przedmiotu w razie stwierdzenia niedopuszczalności lub niemożliwości jego podziału w naturze. Taka sytuacja nie zaistniała jednak w okolicznościach niniejszej sprawy.

Nabywca udziału w przedmiocie należącym do spadku, aczkolwiek staje się współwłaścicielem tego przedmiotu, jednak w zakresie uprawnień do otrzymania go w naturze, jak i ewentualnej spłaty, wstępuje w sytuację prawną zbywcy. Nabywca udziału w oznaczonym przedmiocie powinien otrzymać w wyniku działu spadku – w odniesieniu do tego przedmiotu – to, co otrzymałby zbywca, gdyby nie dokonał rozporządzenia. Pozycja prawna nabywcy jest zatem pochodną sytuacji zbywcy.

W tych okolicznościach sam fakt posiadania przez uczestnika Z. M. kwalifikacji do prowadzenia gospodarstwa rolnego nie jest wystarczający do przyznania mu całego gospodarstwa rolnego w sytuacji, gdy nie wyrażają na to zgody wszyscy spadkobiercy. Wszyscy spadkobiercy wyrazili natomiast zgodę na przyznanie uczestnikowi Z. M. działki (...) – dlatego orzeczono w tym zakresie zgodnie z wolą wszystkich spadkobierców.

Przyjmując sposób wyjścia ze współwłasności majątku spadkowego opisany w punkcie II postanowienia, Sąd uznał, iż brakuje jakichkolwiek przeciwwskazań merytorycznych dla takiego rozwiązania, a przede wszystkim jest on zgodny z obowiązującymi przepisami prawa i czyni zadość stanowisku spadkobierców.

Wartość całego gospodarstwa spadkowego wynosi 421.093,00 złotych. Wartość udziału Z. M. wynosi 3/12 części, a zatem wartość przysługującego mu udziału stanowi kwotę 105.273,25 złotych. Skoro przyznana mu na wyłączną własność działka o numerze geodezyjnym (...) ma wartość 104.138,00 złotych, to od pozostałych spadkobierców należy mu się dopłata w kwocie 1.135,25 złotych, którą to kwotę zasadzono od spadkobierców - stosownie do ich udziałów - na rzecz Z. M..

W sprawie nie zachodziła potrzeba orzekania o obowiązku wzajemnego wydania opisanych wyżej części nieruchomości spadkowej, gdyż działki przyznane poszczególnym współspadkobiercom i nabywcy udziału w przedmiocie spadkowym znajdują się w ich posiadaniu (k. 100).

Wnioskodawczyni i pozostali uczestnicy zgodnie wnieśli o rozliczenie kwoty 20.000 złotych uzyskanej przez uczestniczkę K. M. ze sprzedaży pięciu krów ze spadkowego gospodarstwa rolnego. Korzyść majątkowa uzyskana przez uczestniczkę K. M. nie była sporna między zainteresowanymi. Takie żądanie zakwalifikowano jako roszczenie o dokonanie rozliczeń z tytułu pobranych pożytków z przedmiotu należącego do spadku (art. 686 kpc). Stosunki między współspadkobiercami w zakresie pożytków są unormowane w art. 207 w zw. z art. 1035 kc. Stosownie do tej regulacji pożytki przypadają współspadkobiercom w stosunku do wielkości przysługujących im udziałów w spadku. Uprawnienie do domagania się przez spadkobiercę stosownej części pożytków jest niezależne od tego, czy swoim postępowaniem przyczynił się on do ich powstania. Zgłaszając roszczenie z tytułu pobranych pożytków i innych przychodów współspadkobierca może domagać się należnej mu części pożytków w naturze lub w pieniądzu. W okolicznościach niniejszej sprawy, gdy uczestniczka K. M. wyzbyła się przedmiotowych krów, roszczenie może mieć tylko pieniężny charakter. W sprawie nie było sporne między stronami, że podlegająca rozliczeniu z tego tytułu korzyść wynosiła 20.000 złotych. Spadkobiercy winni więc uzyskać zwrot należnych im (stosownie do udziałów) korzyści w następujących kwotach: uczestnicy H. S., P. W., po 5.000 zł, a wnioskodawczyni A. D. (2), M. W., E. C. po 1.666,67 zł. Powyższe kwoty należało zatem zasądzić od K. M. na rzecz pozostałych wskazanych wyżej współspadkobierców. Mając na uwadze powyższe orzeczono jak w punkcie IV postanowienia.

Uczestniczka K. M. wniosła o rozliczenie wydatków (kosztów ubezpieczenia) związanych ze spadkowym gospodarstwem rolnym w kwocie 2.100 złotych. Żądanie to nie zostało zakwestionowane przez pozostałych zainteresowanych będących współspadkobiercami ustawowymi. Pozostali spadkobiercy winni więc zwrócić K. M. następujące kwoty (stosownie do ich udziałów w spadku): uczestnicy H. S., P. W. po 525 zł, a wnioskodawczyni A. D. (2), M. W., E. C. po 175 zł. Mając zatem na uwadze treść art. 207 kc zw. z art. 686 kpc orzeczono jak w punkcie V postanowienia.

Uczestniczka K. M. wniosła o rozliczenie poniesionych przez nią kosztów pomnika nagrobnego wzniesionego spadkodawcy w wysokości 7.000 złotych.

Zgodnie z art. 686 kpc sąd dokonuje rozliczeń między współspadkobiercami z tytułu spłaconych długów spadkowych. Podstawowe regulacje określające jakie prawa i obowiązki majątkowe zmarłego wchodzące w skład spadku pozostające w związku z jego śmiercią określa art. 922 kc. Do kategorii długów spadkowych wskazanych w art. 922 § 3 kc w rozumieniu wyżej określonym należy zaliczyć m.in. koszty pogrzebu spadkodawcy. Zgodnie z ugruntowanym stanowiskiem judykatury wydatki poniesione na wystawienie nagrobka odpowiadającego miejscowym zwyczajom mieści się w pojęciu kosztów pogrzebu (np. wyroki Sądu Najwyższego: z 07.03.1969 roku w sprawie II PR 641/68 - OSNC 1970/2/33, Lex nr 966; z 03.06.1980 roku w sprawie II CR 148/80 - OSNC 1981/2-3/29, Lex nr 2552; uchwała Sądu Najwyższego z 22 listopada 1988 roku w sprawie III CZP 86/88 - OSNC 1989/12/201, Lex nr 3504). Koszty wzniesienia nagrobka jako dług spadkowy stanowią typowo pieniężne zobowiązanie i obciążają wszystkich spadkobierców stosownie do ich udziałów. W niniejszej sprawie nie było sporne, że uczestniczka K. M. poniosła z tego tytułu wydatek w kwocie 7.000 złotych. Spadkobiercy winni więc partycypować w tych kosztach w następującym zakresie (stosownie do ich udziałów w spadku): uczestnicy H. S., P. W., K. M. po 1.750 zł, a wnioskodawczyni A. D. (2), M. W., E. C. po 583,33 zł. Skoro całość wydatków w tym zakresie wyłożyła uczestniczka K. M., to należy jej się

zwrot wskazanych wyżej kwot od pozostałych spadkobierców. Mając na uwadze powyższe orzeczono jak w punkcie VI postanowienia.

O terminach płatności orzeczono mając na uwadze czas trwania postępowania i związaną z tym możliwość przygotowania się do zapłaty stosownych kwot tytułem dopłat, czy wzajemnych bezspornych rozliczeń zainteresowanych. O należnych odsetkach za opóźnienie orzeczono na mocy art. 481 § 1 i 2 kc.

Mając na uwadze powyższe orzeczono jak w postanowieniu na mocy powołanych wyżej przepisów.

Orzekając o kosztach sądowych tymczasowo poniesionych przez Skarb Państwa Sąd uznał, że zainteresowani powinni w nich partycypować stosownie do swych udziałów w majątku objętym wnioskiem, albowiem udziały te odzwierciedlają ich stopień zainteresowania rozstrzygnięciem sprawy (art. 520 § 1 kpc). Takie wydatki w sprawie wyniosły 212,59 złotych (koszt wynagrodzenia biegłego sądowego powołanego w sprawie - k.143).

Sąd oddalił wniosek wnioskodawczynie o zasądzenie na jej rzecz od uczestników kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa prawnego, jak również oddalił wniosek uczestników K. M. i Z. M. o rozliczenie kosztów stosownie do udziałów i wzajemne zniesienie kosztów pełnomocnictwa. W sprawie jedynie wnioskodawczynie i wymienieni wyżej uczestnicy reprezentowani byli przez zawodowych pełnomocników, a pełnomocnik M. W. nie wykazał, by poniósł jakiegokolwiek koszty. W sprawie nie zachodziły przy tym podstawy do odstąpienia od reguły określonej w art. 520 § 1 kpc. Podstawą rozstrzygnięcia o kosztach postępowania w postępowaniu nieprocesowym jest zasada ich ponoszenia przez każdego uczestnika. Zasada wyrażona w art. 520 § 1 kpc jest natomiast nienaruszalna wtedy, gdy uczestnicy są w równym stopniu zainteresowani wynikiem postępowania lub – mimo braku tej równości – ich interesy są wspólne. W sprawach tzw. działowych nie zachodzi przewidziana w art. 520 § 2 i 3 kpc sprzeczność interesów tych uczestników, którzy domagają się podziału niezależnie od tego jaki sposób podziału postulują i jakie wnioski składają w tym względzie. Takie stanowisko wyraził Sąd Najwyższy w postanowieniach 19 listopada 2010 roku w sprawie III CZ 46/10 (OSNC 2011/7-8/88, Biul.SN 2011/1/12, Lex nr 688497) i z dnia 16 września 2011 roku w sprawie II CZ 40/11 (Lex nr 1147785), które należy podzielić.